

**Wyrok z dnia 25 sierpnia 1994 r.
I PRN 53/94**

**Ocena niezgodności przepisów ustawy z Konstytucją należy do Trybunału
Konstytucyjnego (art. 62 i 33 lit. a ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).**

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska, Sędziowie SN: Antoni Filcek
(sprawozdawca), Teresa Romer,

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Jana Szewczyka, po rozpoznaniu w dniu 25 sierpnia 1994 r. sprawy z powództwa Anny K. przeciwko Skarbowi Państwa-Sądowi Wojewódzkiemu w P. o wynagrodzenie, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 22 grudnia 1993 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i zmieniając poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Poznaniu z dnia 27 września 1993 r., [...] oddalił powództwo.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Poznaniu wyrokiem z dnia 27 września 1993 r., [...] zasądził od pozwanego Skarbu Państwa-Prezesa Sądu Wojewódzkiego w P. na rzecz powódki Anny K. kwotę 9.744.720 zł z 54% od dnia 1 czerwca 1993 r. tytułem wyrównania wynagrodzenia za I kwartał 1993 r.

Sąd ustalił, że powódka w spornym okresie była zatrudniona na stanowisku sędziego Sądu Wojewódzkiego w P. Strona pozwana wypłacała powódce wynagrodzenie za pracę sprzecznie z przepisami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 września 1990 r. w sprawie wynagrodzeń sędziów sądów powszechnych oraz asesorów i aplikantów sądowych (Dz. U. Nr 66, poz. 392), gdyż do obliczania tego wynagrodzenia przyjmowała przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej jakie obowiązywało w III kwartale 1992 r. tj. kwotę 2.967.000 zł., zamiast przeciętnego wynagrodzenia z I kwartału 1993 r., które wynosiło 3.429.000 zł.

Jeśli więc strona pozwana wypłacała powódce niższe kwoty, opierając się na art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. (Dz. U. z 1993 r., Nr 1, poz. 1), to powódce przysługuje stosowne wyrównanie wynagrodzenia, gdyż ustawa budżetowa nie może wywierać skutków prawnych dla istniejących stosunków pracy, poprzez obniżenie wynagrodzeń. Byłoby to bowiem łamanie prawa przez samego ustawodawcę.

W rewizji od powyższego wyroku strona pozwana zarzuciła, że Sąd Rejonowy przy rozstrzyganiu sprawy bezpodstawnie pominął przepis art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. oraz o zmianie ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. z 1993 r., Nr 1, poz. 1) zgodnie z którym w okresie do dnia 31 marca 1993 r. wynagrodzenie osób, o których mowa m.in. w ust. 2

tegoż artykułu, a więc także sędziów sądów powszechnych, pozostają na poziomie z grudnia 1992 r. Sąd Rejonowy pominął także pozostający z powyższym przepisem w związku art. 28 ustawy budżetowej na rok 1992 z dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. Nr 50, poz. 229), zgodnie z którym w okresie od 1 czerwca do 31 grudnia 1992 r. do ustalania wynagrodzeń m.in. sędziów sądów powszechnych stosuje się przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej bez wypłat z zysku w pierwszym kwartale 1992 r.

Rewizja powoda została oddalona wyrokiem z dnia 22 grudnia 1993 r., [...] Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu, który podzielił ustalenia i wnioski Sądu I instancji, podkreślił, iż wynagrodzenie powódki powinno być zgodne z art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1990 r., Nr 23, poz. 138 ze zm.), przewidującym systematyczną waloryzację wynagrodzeń sędziowskich przez przyjęcie za podstawę do ustalenia ich wysokości bieżącego przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego zawarte w art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia ... sformułowanie, że "wynagrodzenia... pozostają na poziomie z grudnia 1992 r." jest całkowicie wadliwe i pozbawione legalizmu, gdyż jedynym kryterium wynikającym z art. 71 § 2 Prawa o ustroju sądów powszechnych jest przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej z danego kwartału, a nie "poziom" wynagrodzeń z jakiegoś miesiąca. Sąd Wojewódzki podniósł również, że w świetle art. 1 Konstytucji RP ustawa z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. ... narusza zasadę ochrony praw nabytych przez pracowników na podstawie art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych. Dla podbudowy swojego stanowiska Sąd Wojewódzki powołał szereg orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego.

Powyższy wyrok Sądu Wojewódzkiego zaskarżył rewizją nadzwyczajną, wniesioną z urzędu w interesie strony pozwanej, Minister Sprawiedliwości zarzucając, że wyrok ten rażąco narusza prawo, a w szczególności art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. oraz o zmianie ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe. Rewizja nadzwyczajna zawiera wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Poznaniu z dnia 27 września 1993 r., [...] przez oddalenie powództwa w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona i słusznie podnosi, iż nie można podzielić stanowiska Sądu Wojewódzkiego, że przy ustaleniu wynagrodzenia powódki za okres od I kwartału 1993 r. nie ma zastosowania art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. oraz o zmianie ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. z 1993 r., Nr 1, poz. 1). Jest ono bowiem sprzeczne z jednoznaczną treścią tego przepisu, zgodnie z którym w okresie od 1 stycznia do 31 marca 1993 r. wynagrodzenia m.in. sędziów sądów powszechnych pozostają na poziomie z grudnia 1992 r. Ten zaś poziom w równie jednoznaczny sposób określa przepis art. 28 ustawy budżetowej na rok 1992 z dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. Nr 50, poz. 229) stanowiący,

że w okresie od 1 czerwca do 31 grudnia 1992 r. do ustalania wynagrodzenia m.in. sędziów sądów powszechnych stosuje się przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej bez wypłat z zysku w pierwszym kwartale 1992 r. Sąd Rejonowy natomiast w ogóle nie rozważył sprawy na tle wymienionych wyżej przepisów bezzasadnie zakładając, że strona pozwana wypłaciła powódce w objętym sporem okresie niższe wynagrodzenie w oparciu o przepis art. 4 ust. 2 wym. ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. ... podczas, gdy przepis ten nie dotyczy I kwartału 1993 r., a okresu od 1 kwietnia do 31 grudnia 1993 r., nie objętego sporem.

Oczywiście cyt. art. 28 ustawy budżetowej na rok 1992 podobnie jak art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. oraz wcześniejsze przepisy dot. wynagrodzeń m.in. sędziów sądów powszechnych zawarte w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. (Dz. U. Nr 87, poz. 386) i w art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83) - nawiązując do przeciętnego wynagrodzenia z wcześniejszych niż bieżący kwartałów jako podstawy wyliczenia wynagrodzenia m.in. sędziów sądów powszechnych, w okresach objętych tymi przepisami - różnią się od regulacji zawartej w art. 71 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1990 r., Nr 23, poz. 138 ze zm.) - zwanej dalej u.s.p. - w myśl której podstawę wynagrodzenia sędziów stanowi przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej bez wypłat z zysku za bieżący kwartał (czyli z kwartału, w którym powstaje prawo do wynagrodzenia), co potwierdza powołana w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego uchwała Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 1993 r., W 4/92 (OTK 1993 cz. I poz. 15) w przedmiocie ustalenia powszechnie obowiązującej wykładni m.in. tego przepisu. Jednak już w uzasadnieniu tej uchwały Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę, że regulacja objęta przepisem art. 71 u.s.p. ulega zawieszeniu na czas obowiązywania przepisów innych ustaw, według których podstawą ustalenia wynagrodzenia sędziów jest przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej z innego, wcześniejszego kwartału. Zatem wymienione uprzednio przepisy na czas ich obowiązywania zmieniają w części odnoszącej się do podstawy ustalenia wysokości wynagrodzeń sędziowskich regulację zawartą w art. 71 u.s.p.

Zmiana ta - jak trafnie wskazuje skarżący w uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej - nie musiała nastąpić w drodze okresowego uchylecia art. 71 u.s.p. Sprzeczność między przepisami różnych ustaw, w przypadku gdy późniejsze nie uchylają w wyraźny sposób wcześniejszych, podlega usunięciu przy zastosowaniu reguły *lex posterior derogat priori*, co powoduje, że przepis art. 4 ust. 3 omawianej ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. jako późniejszy uchyla w okresie jego obowiązywania moc obowiązującą art. 71 u.s.p. w rozważanym zakresie. Zmiana lub uchylecie tego ostatniego przepisu nie były konieczne w sytuacji, gdy został wydany akt późniejszy regulujący tę samą kwestię. Zakończenie czy ograniczenie obowiązywania regulacji prawnej może bowiem następować zarówno przez jej wyraźne uchylecie, jak też przez wydanie aktu późniejszego normującego odmiennie tę samą materię. Bez znaczenia jest również, że regulacja prawna wynagrodzeń sędziów została zamieszczona w ustawie o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w sferze budżetowej. O znaczeniu i wykładni

konkretnego przepisu nie decyduje bowiem to w jakim akcie prawnym został on zamieszczony, lecz jego treść i wynikająca z niego funkcja, którą przepis ten ma spełniać oraz jego istota. Te zaś w odniesieniu do przepisu art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r.... nie budzą wątpliwości. Identyczny kierunek wykładni na tle wcześniejszych przepisów odbiegających w rozważanej materii od regulacji zawartej w art. 71 u.s.p. utrwalony został w judykaturze Sądu Najwyższego (m.in. w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PRN 11/94 oraz z dnia 10 maja 1994 r., I PRN 17/94).

Ocena, czy przepisy art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. ... oraz art. 28 ustawy budżetowej na rok 1992 z dnia 2 czerwca 1992 r. nie są sprzeczne z art. 1 Konstytucji RP, w szczególności z wynikającą zeń zasadą ochrony praw nabytych, nie należy do sądów powszechnych ani do Sądu Najwyższego, których sędziowie związani są przepisami ustaw (art. 62 Konstytucji RP). Ocena taka należy w myśl art. 33a ust. 1 Konstytucji RP do Trybunału Konstytucyjnego. Sąd Wojewódzki błędnie dopatrzył się w uzasadnieniu postanowienia tegoż Trybunału z dnia 2 października 1991 r., W 6/91 (OTK 1991 poz. 28), przytoczonego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, poglądu jakoby art. 62 Konstytucji RP uprawniał sędziów sądów powszechnych do kontroli zgodności ustaw z Konstytucją, podczas gdy pogląd ten odniesiony został do kontroli zgodności z Konstytucją i ustawami przepisów podustawowych (rozporządzeń, zarządzeń). Jeżeli Sąd Wojewódzki rozpoznając rewizję strony pozwanej miał wątpliwości co do tego, czy powołane w niej przepisy ustaw są zgodne z Konstytucją RP mógł na podstawie art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym [...] wystąpić do tego Trybunału ze stosownym pytaniem prawnym, czego nie uczynił, natomiast Trybunał Konstytucyjny nie wydał dotąd orzeczenia stwierdzającego, że dotyczące wynagrodzeń sędziowskich w I kwartale 1993 r. przepisy zawarte w art. 4 ust. 3 ustawy z 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. oraz w art. 28 ustawy budżetowej na rok 1992 są niezgodne z Konstytucją RP. Takiego rozstrzygnięcia nie zawierało też żadne z orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przytoczonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego.

Z powyższych względów, wobec rażącego naruszenia tych przepisów przez ich niezastosowanie w wyrokach Sądów obu instancji, rewizja nadzwyczajna została uwzględniona i Sąd Najwyższy na podstawie art. 422 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====